

تهدیدهای امنیت اجتماعی از دیدگاه مقام معظم رهبری

فریبا شایگان^۱

دانشیار دانشگاه علوم انتظامی امین

نظریه‌های اجتماعی مفسران مسلمان

(علمی - پژوهشی)

دوره ۳، شماره ۲ پاییز و زمستان ۱۳۹۲
صفحه‌های ۲۴۵-۲۷۱

پذیرش: ۹۴/۵/۱۱

دریافت: ۹۴/۴/۱۸

چکیده

وجود تنوع در تعاریف امنیت اجتماعی و تهدیدهای آن، بیانگر عدم وفاق درباره این موضوع است که بخشی از آن ناشی از تأثیرپذیری این دیدگاه‌ها از شرایط اجتماعی کشورهای مورد بررسی است. بنابراین گرچه توجه به دیدگاه‌های دیگران در پژوهشی علمی سودمند است، لکن برای کاربردی بودن آن‌ها باید شرایط کشور و آرای اندیشمندان داخلی و نگاهی بومی را مورد توجه قرار داد. در پژوهش حاضر بر مبنای این تفکر، دیدگاه یکی از متفکران مسلمان ایرانی یعنی حضرت آیه‌الله خامنه‌ای درباره تهدیدهای امنیت اجتماعی (که بسیار تحت تأثیر وضعیت بومی کشور است) مورد بررسی قرار گرفت. برای این کار از روش کیفی و ابزار تحلیل محتوا استفاده گردید. در فرایند پژوهش به همه سخنان مقام معظم رهبری از آغاز ولایت یعنی سال ۱۳۶۸ تا ۱۳۹۰ مراجعه شد و تهدیدها استخراج و دسته‌بندی شد و در نهایت، نتایج به تأیید ۳۶ نفر از نخبگان نظامی و امنیتی کشور رسید. بر اساس نتایج بررسی، تهدیدهای امنیت اجتماعی در ایران از دیدگاه رهبر شامل ایجاد فتنه و آشوب، تهدید و ارباب، تبلیغات سوء دشمنان، ایجاد شبهه در عقاید جوانان، ایجاد تفرقه مذهبی، دخالت دشمنان در امور داخلی کشور، فساد اخلاقی و مالی، تفرقه قومی، قانون‌شکنی، ناامنی محیط اجتماعی، شیوع مواد مخدر و اعتیاد در جامعه و عدم اشتغال جوانان است. **کلیدواژه‌ها:** امنیت اجتماعی، تفرقه قومی، تهدیدهای امنیت، مقام معظم رهبری، هویت.

۱. پست الکترونیکی نویسنده رابط: shayegan_fa@yahoo.com

بیان مسئله

امنیت یکی از نیازهای اساسی انسان‌ها و پیش‌نیاز رفع بسیاری از نیازهای بشری است. اگر افراد امنیت نداشته باشند، نه تنها نمی‌توانند نیازهای خود را رفع کنند، بلکه ممکن است آنچه که دارند، از جمله جان که عزیزترین مایملک بشر است، را نیز از دست بدهند. نیاز به امنیت با گسترش جوامع بشری، رواج فردگرایی و زیاده‌خواهی بشر به نیازی ضروری تبدیل شده است. همین امر موجب گردیده است بخش قابل توجهی از تلاش انسان‌ها و هزینه‌های کشورها صرف تأمین این نیاز مهم بشری شود.

یکی از انواع امنیت که در سال‌های اخیر به ویژه در مکتب فرانکفورت به میزان بسیاری مورد توجه قرار گرفته است، امنیت اجتماعی است که تعاریف متفاوتی درباره آن بیان شده است. برخی برای تعریف آن بر مجموعه‌ای از شرایط مانند اهمیت عنصر هویت، تعدد ابعاد امنیت، غیرامنیتی کردن موضوعات و غیره تأکید می‌کنند. اگرچه ظرفیت‌های این مفهوم، بسیار بیشتر از آنچه است که پیروان این مکتب بیان کرده‌اند و می‌توان آن را مفهوم محوری یک گفتمان جدید دانست که بر اساس آن، درک امنیت بدون توجه به زمینه اجتماعی آن میسر نیست. بر اساس این گفتمان جدید، امنیت موضوعی برخاسته از اجتماع تلقی می‌شود و این باور مرجعیت می‌یابد که امنیت و ناامنی در هویت بازیگر نهفته است (افتخاری، ۱۳۸۵: ۱۵).

برخی دیگر امنیت اجتماعی را نوع و سطحی از احساس اطمینان خاطر تعریف کردند که جامعه و گروه در آن نقش اساسی دارند (نصیری، ۱۳۸۶: ۵۶). در برخی متون نیز امنیت اجتماعی به قابلیت حفظ الگوهای سنتی زبان، فرهنگ، مذهب و هویت و عرف ملی، با شرایط قابل قبولی از تحول مربوط شده است (بوزان، ۱۳۷۸: ۱۴۸). مولر نیز مانند بوزان، امنیت اجتماعی را توان یک جمع برای پاسداری از ویژگی‌های اساسی خود در قبال تهدیدهای واقعی یا فرضی دانسته است (مؤذن جامی، ۱۳۸۲). عده‌ای موضوعات مربوط به رفاه و تأمین اجتماعی را نیز در حوزه امنیت اجتماعی قرار می‌دهند و همه اقداماتی را که به موجب آن اقشار مختلف مردم بتوانند در محیطی آرام فعالیت‌های اجتماعی خود را انجام دهند، امنیت اجتماعی می‌نامند (خلیلی، ۱۳۸۱: ۳۳۳). عده‌ای دیگر آن را حوزه‌ای از فعالیت‌ها و کنش‌های انسانی در سطح جامعه می‌دانند که با حفظ ارزش‌ها و منافع حیاتی جامعه و موضوعاتی از قبیل هویت، دین، قومیت و نژاد مرتبط است (کلهر، ۱۳۸۸: ۶).

تنوع بسیار در تعاریف امنیت اجتماعی بیانگر عدم وفاق درباره امنیت اجتماعی و شمول آن است و متناسب با این تنوع، تهدیدهای امنیت اجتماعی نیز متعدد و متفاوت خواهد بود. از طرفی مبنای اصلی بسیاری از تعاریف مذکور، دیدگاه‌های غربی است که مهم‌ترین مسئله امنیت اجتماعی آن‌ها، بقای هویت گروهی است؛ زیرا در جهان جدید برای ادغام گروه‌های

مختلف و اعطای هویت واحدی به آنها بسیار تلاش می‌شود و همین امر گروه‌ها و اقلیت‌ها را وادار می‌کند که برای حفظ هویت خود تلاش کنند (رحمانی، ۱۳۹۰)، در حالی که در کشورهای غربی با تحریک گروه‌ها و اقلیت‌های سایر کشورها، آنها را به تلاش‌های تجزیه‌طلبانه و ایجاد ناامنی در جامعه تشویق می‌کنند. بدین ترتیب، نگارنده فارغ از تنوع و تعدد آراء، به بررسی دیدگاه و نظریه‌ای بومی پرداخته است که متناسب با شرایط اسلامی- ایرانی کشور باشد. به همین منظور بررسی دیدگاه حضرت آیه‌الله العظمی خامنه‌ای به عنوان متفکر مسلمان و آشنا با امور و شرایط کشور ایران درباره امنیت اجتماعی و تهدیدهای آن مورد توجه قرار گرفت. پرسش اساسی پژوهش حاضر عبارت است از: معنای امنیت اجتماعی از دیدگاه مقام معظم رهبری چیست؟ و تهدیدهای امنیت اجتماعی از این دیدگاه کدامند؟

اهمیت و ضرورت پژوهش

ادبیات موجود درباره امنیت اجتماعی و تهدیدهای آن عمدتاً ترجمه دیدگاه‌های غربیان، به‌ویژه صاحبان مکتب فرانکفورت است که به دلیل تفاوت شرایط اجتماعی کشور ایران با بسترهای اجتماعی این متفکران و تأثیرپذیری امنیت از وضعیت امنیتی- اجتماعی، سیاسی و فرهنگی کشور مرجع، شاید این دیدگاه‌ها برای کشور ایران کاربرد نداشته نباشد. بنابراین بررسی آرای مقام معظم رهبری به عنوان شخصی که علاوه بر برخورداری از تفکر علمی و آشنایی با مباحث دینی، به امور امنیتی کشور و تهدیدهای آن نیز آگاه هستند، می‌تواند واقع‌بینانه‌تر و کاربردی‌تر باشد. پژوهش حاضر به دلیل کسب نتایجی اهمیت دارد که حاصل بررسی دیدگاه‌های بومی ایرانی- اسلامی درباره تهدیدهای امنیت اجتماعی است. نتایج پژوهش حاضر می‌تواند به مسنولان در پیشگیری از تهدیدها یا مقابله با آنها کمک کند و متفکران علمی را در مقایسه دیدگاه‌های غربی با ایرانی- اسلامی یاری نماید.

پژوهش‌های پیشین

پژوهش‌های بسیاری به‌ویژه توسط دانشگاه‌های نظامی درباره امنیت انجام شده، ولی دیدگاه مقام معظم رهبری کمتر مورد بررسی قرار گرفته است. برخی پژوهش‌های مرتبط در ذیل بیان می‌شود:

- امنیت اجتماعی از دیدگاه مقام معظم رهبری عنوان پژوهشی است که شایگان برای سازمان مطالعات و تحقیقات نیروی انتظامی انجام داده است. در بررسی مذکور با روش کیفی و ابزار تحلیل محتوا، سخنان و پیام‌های رهبر از سال ۱۳۶۳ تا ۱۳۹۰ مورد بررسی قرار گرفته و سخنان مرتبط با امنیت اجتماعی در قالب مؤلفه‌ها و شاخص‌های متعدد دسته‌بندی شده و به

تأیید نخبگان امنیتی رسیده است. در پایان نیز تحلیل محتوای سخنان مقام معظم رهبری درباره دو فتنه در سال‌های ۱۳۷۸ و ۱۳۸۸ انجام شده است.

- امنیت اخلاقی از دیدگاه رهبری عنوان کتاب جاویدی در سال ۱۳۸۹ است. نگارنده کتاب مذکور در ابتدا بیان کرده است که مبارزه با ناامنی و ایجاد امنیت در جامعه، بخشی از اصل سوم قانون اساسی است که دولت را به ایجاد محیطی مساعد برای رشد فضائل اخلاقی بر اساس ایمان و تقوا و مبارزه با همه مظاهر فساد و تباهی ملزم می‌کند. بنابراین سخنان مقام معظم رهبری در این حوزه هم به لحاظ ولایت ایشان و هم به لحاظ سیاست‌گذاری‌های کلان ایشان در حوزه امنیت اخلاقی، با اهمیت و مورد توجه است. در بخش اول این کتاب، مفهوم امنیت اخلاقی و تاریخچه آن از دیدگاه رهبری مطرح شده و در بخش بعد، مصادیق امنیت و ناامنی اخلاقی به صورت جزئی بیان شده است. راهکارهای توسعه امنیت اخلاقی و برخورد با ناامنی اخلاقی از دیگر فصول این کتاب است. در بخش پنجم کتاب، از سخنان معظم‌له وظایف حکومت، نهادها و مردم درباره امنیت اخلاقی استخراج گردیده و در بخش‌های بعد درباره تلاش دشمنان در اشاعه فرهنگ غربی در جهان و زنان و امنیت اخلاقی بحث شده است (جاویدی، ۱۳۸۹).

- در طرح جامع مطالعات امنیت اجتماعی گروه پژوهشی مطالعات امنیت اجتماعی پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی تلاش شده است دانش نظری و عملی امنیت اجتماعی بسط داده شود تا موضوع امنیت اجتماعی در جایگاه مناسب خود در ایران قرار گیرد و از این طریق به کاهش برخی معضلات و مسائل ناشی از تهدیدها و آسیب‌های امنیت اجتماعی کمک شود. در این طرح، امنیت اجتماعی چنین تعریف شده است: «توانایی جامعه برای حفظ هویت، منافع و ویژگی‌های اساسی خود در برابر شرایط متحول و تهدیدها و نیز توانایی ارتقای وضعیت اجتماعی به سمت ارزش‌ها و آرمان‌های جامعه». این گروه در حال بررسی طرح برای اجرا است و اگر بودجه آن تصویب شود، در دستور اجرا قرار می‌گیرد (گروه پژوهشی مطالعات امنیت اجتماعی، ۱۳۸۹).

پژوهش حاضر با بررسی اول مشابهت دارد، ولی بخش کوچکی از آن است، لیکن با بررسی جاویدی به لحاظ شیوه کار و نحوه ارائه نتایج تفاوت دارد و نتایج پژوهش حاضر واضح‌تر و البته با موضوعی متفاوت از دیدگاه رهبری است. پژوهش سوم نیز در پی بررسی نظری امنیت اجتماعی است که با بررسی حاضر تفاوت دارد.

مبانی نظری

قلمرو امنیت اجتماعی بسیار وسیع است و به همین دلیل تهدیدهای آن نیز می‌تواند بسیار گسترده باشد. با این وصف، نسبت امنیت اجتماعی با امنیت ملی از موضوعات پیچیده و در عین حال قابل تأمل است. بسیاری از مباحث مربوط به نزاع‌های قومی و کشمکش‌های

مذهبی و برخورد‌های آداب و رسومی در ایلات و عشایر و غیره با امنیت اجتماعی مرتبط است. این دسته از مباحث از یکسو در درون امنیت داخلی کشورها قابل بحث و طبقه‌بندی است و در این چارچوب با امنیت ملی ارتباط می‌یابد و از سوی دیگر با آحاد اجتماع سرو و کار می‌یابد و در حوزه‌های امنیت فردی و انسانی قابل بحث است (کلهر، ۱۳۸۸: ۶۴).

بنابراین بسیاری از موضوعات که در حوزه‌های اجتماعی رخ می‌دهند، در شمار مباحث امنیتی و حتی امنیت اجتماعی طبقه‌بندی می‌شوند. ضرورت دارد برای تعریف و تحدید این گونه موضوعات، شاخص‌هایی بیان شود تا بتوان آن‌ها را در شمار مسائل امنیتی حوزه امنیت اجتماعی تعریف کرد. شاید در این میان بتوان از تعبیر بوزان برای تعریف این شاخص‌ها استفاده کرد. تهدید به آن دسته از عواملی باز می‌گردد که می‌تواند منافع حیاتی ارزش‌های مطلوب یک ملت را با چالشی جدی مواجه کند (بوزان، ۱۳۷۸: ۱۶۴). اگر بپذیریم که این تعریف در حوزه امنیت اجتماعی نیز تطبیق‌پذیر است، می‌توان دریافت آن دسته از عواملی که بر منافع حیاتی و ارزش‌های یک جامعه تأثیرگذارند و آن‌ها را به چالش می‌کشند، تهدیدهایی هستند که می‌توانند امنیت اجتماعی را با تهدید جدی مواجه کنند.

از طرف دیگر هرگاه تهدیدها علیه امنیت عمومی با انگیزه لطمه به هویت گروه اجتماعی انجام شود، تهدید علیه امنیت اجتماعی تلقی می‌گردد. جرایم علیه جان، مال، آبرومندی و حقوق شهروندی می‌تواند علیه افراد، به اعتبار شهروند بودن یا عضویت در یک گروه اجتماعی و با انگیزه لطمه به هویت گروه انجام شود. بدیهی است که در قسم اخیر، تهدید علیه امنیت اجتماعی محسوب می‌شود (رحمانی، ۱۳۹۰: ۲-۳).

مشکل اصلی تهدیدهای اجتماعی به لحاظ امنیت ملی این است که اغلب آن‌ها در داخل کشور وجود دارند. از آنجایی که اصولاً امنیت اجتماعی به الگوهای سنتی زبان، فرهنگ، هویت مذهبی و قومی و رسوم مربوط است، این ارزش‌ها اغلب از داخل کشور مورد تهدید قرار می‌گیرند. در واقع تهدید اجتماعی داخلی از نشانه‌های ضعف دولت است (بوزان، ۱۳۷۸: ۱۴۸-۱۴۷).

در یک دسته‌بندی، چهار تهدید امنیت اجتماعی به صورت زیر قابل تأمل است: مهاجرت، رقابت افقی - به معنای تحول در هویت یک جامعه به دلیل نفوذ فرهنگی و زبانی کشور همسایه، رقابت عمودی - به معنای همگرایی در درون تعریف فرهنگی وسیع‌تر با واگرایی به واحدهای کوچک‌تر - و در نهایت کاهش جمعیت (غرایاق زندی، ۱۳۸۶: ۱۰۵).

ویور نیز در کتاب *امنیت اجتماعی چهار نوع تهدید امنیت اجتماعی را شامل رقابت افقی، رقابت عمومی، مهاجرت و کاهش جمعیت دانسته و رقابت افقی را در نتیجه نفوذ فرهنگی تشریح کرده است (واتسون، ۲۰۰۵).*

محسن عدل تهدیدهای امنیت اجتماعی را به شرح زیر بیان کرده است:

۱. یأس و ناامیدی اجتماعی از آینده خود، جامعه و نظام.
۲. نارضایتی از وضع خود، جامعه، نهادهای اجتماعی - سیاسی و تمایل به برون‌رفت و تغییر وضع موجود.
۳. اضطراب و نگرانی‌های اجتماعی، فردی و غیره.
۴. احساس بی‌عدالتی توزیعی، نابرابری، تبعیض و پیامدهای آن در سطح فردی و اجتماعی.
۵. فردگرایی، کاهش تعهدات جمعی و ترجیح منافع فردی بر منافع جمعی، کاهش عواطف متقابل.
۶. ضعف اعتماد اجتماعی و پیامدهای آن.
۷. بحران هویت به ویژه در نسل جوان.
۸. رشد تضادهای اجتماعی ناشی از گسست‌های متعدد اجتماعی.
۹. تأمین اجتماعی و ضعف در احساس امنیت در حوزه‌های متفاوت سیاسی، اجتماعی و فرهنگی.
۱۰. تعارض بین اخلاق نظری و عملی.
۱۱. ضعف همبستگی و انسجام جمعی با توجه به گسست‌های متفاوت اجتماعی، قومی و مذهبی.
۱۲. جنبش‌های اجتماعی دانشجویی، قومی، زنان، بیکاران و واکنش‌های مدنی.
۱۳. گروه‌ها و جریان‌های مخل امنیت و تجزیه‌طلب.
۱۴. گروه‌ها و جریان‌های مخل امنیت غیرمسلح.
۱۵. گسترش نابسامانی‌های اجتماعی از قبیل اعتیاد به مواد مخدر، جرائم اجتماعی، قتل، سرقت، کاهش نظم و امنیت عمومی.
۱۶. تضعیف جایگاه و نقش ولایت فقیه.
۱۷. بی‌اعتمادی مردم به کارآمدی نظام.
۱۸. تضعیف روحیه دینی و انقلابی در بعضی کارگزاران نظام.
۱۹. شکاف بین اقلیت‌های قومی، مذهبی و فرقه‌ای با (نظام).
۲۰. تضعیف دستگاه‌های اطلاعاتی، امنیتی، دفاعی و قضائی.
۲۱. گرایش‌های بالقوه تجزیه‌طلبانه اقوام (عدل، ۱۳۸۶: ۱۱-۱۲).

تهدیدهای امنیت اجتماعی از دیدگاه اسلام

با تدبر در آیات قرآن، تهدیدهای زیر درباره امنیت اجتماعی قابل ذکر است:

۱- ظلم و بی‌عدالتی

ظلم در حق مردم به معنای تضییع حقوق جانی، خانوادگی و آبرویی مردم است. یکی از بارزترین مصادیق ظلم در حق مردم، حاکمیت یافتن به ناحق است. این نوع ظلم را حاکمان و صاحبان قدرت سیاسی مرتکب می‌شوند (هاشمیان فر، ۱۳۸۸: ۱۷۸). در قرآن نیز بیان شده است: مجازات بر کسانی است که به مردم ستم می‌کنند و در زمین به ناحق ظلم روا می‌دارند، برای آنان عذاب دردناکی است! (سوره شوری، ۴۲). بنابراین ظلم به مفهوم عام آن، شامل امور خلاف حق و قوانین خدا در جامعه می‌گردد، زیرا همه آن‌ها در غیر جایگاهی که باید قرار گیرند، به کار می‌روند.

۲- استبداد

استبداد که در قرآن کریم با واژگانی مانند ستم، نافرمانی، جور و شرک بیان شده است، سطوح مختلفی دارد که از نافرمانی خداوند آغاز می‌شود، سپس به طغیان در روابط میان انسان‌ها و ستم انسان به نفس خود منجر می‌شود (هاشمیان فر، ۱۳۸۸: ۱۸۰). در آیات قرآن کریم نیز بیان شده است: اذْهَبْ اِلَى فِرْعَوْنَ اِنَّهُ طَغَى (سوره طه، ۲۴) اینک به سوی فرعون برو که او طغیان کرده است.

۳- تبعیض

منظور از تبعیض، ترجیح دادن بعضی بر برخی دیگر در امور مشترک به ناحق است. مدیران شایسته باید بدانند که هیچ آفتی مانند بی‌عدالتی و تبعیض در میان افراد، به یأس و دلسردی افراد و مردم و فروپاشی بنیان اجتماع منجر نمی‌شود (هاشمیان فر، ۱۳۸۸: ۱۸۱).

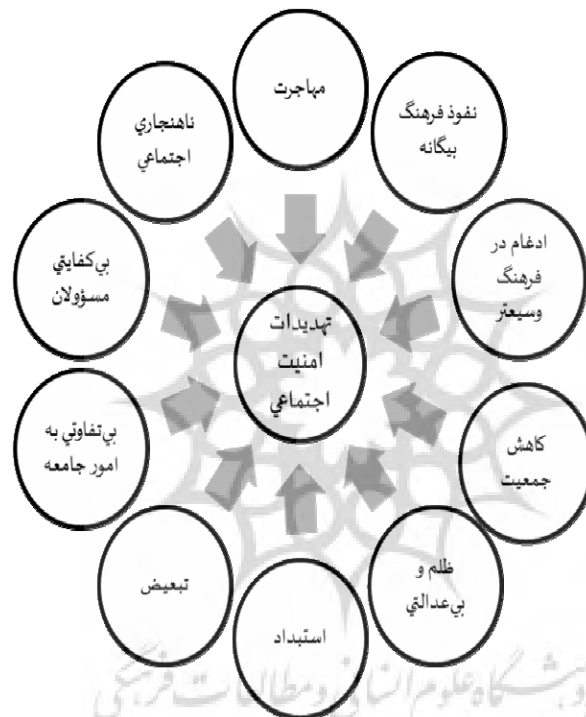
۴- بی‌تفاوتی به امور جامعه

یکی از عواملی که جامعه را در سراسیمگی سقوط قرار می‌دهد، بی‌تفاوتی است. ترک بی‌تفاوتی به خیر و شر جامعه و ترک امر به معروف و نهی از منکر، ضمن لطمه به جامعه، به ترک سایر دستورهای دین، همکاری با ستمگران و بسیاری از مفاسد اجتماعی نیز می‌انجامد (هاشمیان فر، ۱۳۸۸: ۱۸۲). در قرآن بیان شده است: و (به یاد آر) هنگامی را که گروهی از آن‌ها (به گروه دیگر) گفتند: چرا جمعی (گنهکار) را اندرز می‌دهید که سرانجام خداوند آن‌ها را هلاک خواهد کرد یا به عذاب شدیدی گرفتار خواهد ساخت؟! گفتند: برای اعتذار (و رفع مسئولیت) در پیشگاه پروردگار شماست، به علاوه شاید آن‌ها بپذیرند و تقوا پیشه کنند! (سوره اعراف، ۱۶۴).

۵- بی‌کفایتی مسئولان و مدیران

امام علی (ع) فرمودند: چهار چیز باعث شکست دولت‌ها می‌شود: ضایع کردن اصول (مسائل مهم) و سرگرم شدن به فروع (امور کم اهمیت) و به کار گماردن آدم‌های پست و کنار گذاردن انسان‌های فاضل (غررالحکم: ۳۴۲).

از جمع‌بندی مباحث نظری فوق می‌توان تهدیدهای امنیت اجتماعی را از دیدگاه صاحب‌نظران و نیز از دیدگاه قرآن در نمودار زیر ذکر کرد:

شکل ۱. تهدیدهای امنیت اجتماعی

چنانچه در شکل فوق دیده می‌شود، ده تهدید برای امنیت اجتماعی از مبانی نظری استخراج شده است که بخشی از آن‌ها به اقدامات دولت‌ها برمی‌گردد: مانند تبعیض، استبداد و ظلم و امثال آن که هویت گروه‌های اجتماعی را تهدید می‌کند. بخشی دیگر به عوامل محیطی و اجتماعی مربوط است، مانند رقابت ناسالم بین گروه‌ها، کاهش جمعیت یا مهاجرت اعضای گروه. در پژوهش حاضر به دنبال بررسی آرای مقام معظم رهبری درباره تهدیدهای امنیت اجتماعی هستیم.

روش پژوهش

با توجه به موضوع مقاله که تهدیدهای امنیت اجتماعی از دیدگاه مقام معظم رهبری است، روش پژوهش کیفی و از نوع توصیفی-تبیینی است. پژوهش کیفی مجموعه فعالیت‌هایی (مانند مشاهده، مصاحبه، قوم‌شناسی، و غیره) را شامل می‌شود که هر کدام به نحوی پژوهشگر را در کسب اطلاعات دست اول درباره موضوع مورد بررسی یاری می‌دهند (دلاور، ۱۳۷۶: ۲۵۸). تکنیک تجزیه و تحلیل داده‌ها، تحلیل محتوا است. «تحلیل محتوا به عبارت است از شناخت و برجسته ساختن محورهای یا خطوط اصلی یک متن یا متون مکتوب، یک یا مجموعه‌ای از سخنرانی‌ها، وصیت‌نامه‌ها، نامه‌های خصوصی و غیره» (ساروخانی، ۱۳۸۱: ۲۸۱). سطح تحلیل، خرد و واحد تحلیل، جمله است.

از آنجایی که روش جمع‌آوری داده‌ها، اسنادی-کتابخانه‌ای بود و شاخص‌های استخراجی در قالب پرسشنامه برای تأیید به خبرگان داده شد، جامعه آماری شامل دو گروه بود:

۱- همه اسناد، مدارک و منابع مکتوب و صوتی مربوط به سخنرانی‌های مقام معظم رهبری از آغاز ولایت یعنی ۱۵ خرداد ۱۳۶۸ تا مهرماه ۱۳۹۰ که به صورت تمام‌شمار مورد مطالعه و تحلیل محتوا قرار گرفت. واحد تحلیل در این بخش هر جمله یا پاراگراف مرتبط با موضوع است.

۲- پاسخگویان به پرسشنامه تأیید شاخص‌ها که صاحب‌نظران، اساتید و کارشناسان مرتبط با موضوعات امنیتی و شناخت آرای رهبری را شامل می‌شود. حجم نمونه باید در حد اشباع باشد که به ۳۶ نفر رسید. در این بخش بیانات مقام معظم رهبری به صورت جملات کوتاه و با ذکر تاریخ و شاخص به نخبگان داده شد و از آن‌ها خواسته شد تا موافقت یا عدم موافقت خود با شاخص پیشنهادی و میزان اهمیت فرمایش انتخاب شده در موضوع مورد نظر را با دادن نمره یک تا پنج میزان اهمیت مشخص کنند. بعد از استخراج فراوانی آراء، سخنانی که میزان موافقت آن‌ها با شاخص کمتر از $\frac{1}{3}$ آراء را کسب کرده بودند (یعنی حداقل ۱۲ نفر جواب خیر داده بودند) حذف شد. همچنین سخنانی که میانگین میزان اهمیت آن‌ها کمتر از ۳ بود (از طیف ۵ تا ۱) حذف گردید.

اعتبار^۱ و پایایی^۲ ابزار گردآوری اطلاعات

قابلیت اعتبار و پایایی پژوهش کیفی با پژوهش کمی تفاوت دارد. لینکلن و گوبا یکی از راه‌های بررسی صحت پژوهش کیفی را به صورت زیر بیان کردند:

در پژوهش کیفی پژوهشگر باید بتواند به صورتی معقول و مناسب پارامترها را مشخص و بیان نماید و مرزها و محدوده پژوهش را بر اساس چارچوب نظری مشخص کند تا پژوهش از

روایی برخوردار باشد. راه دیگر تقویت داده‌ها است؛ به طوری که داده‌ها از منابع گوناگون جمع‌آوری شود. در واقع، برای شفافیت، تأیید و تقویت پژوهش، داده‌ها از چندین منبع جمع‌آوری گردد (مارشال و راس من، ۱۳۷۷: ۱۹۹-۱۹۶).

بنابراین در بررسی حاضر برای افزایش روایی از روش‌های مختلف برای جمع‌آوری آرای رهبر و تأیید شاخص‌های استخراج شده از جمله کسب نظر خبرگان و صاحب‌نظران در حوزه امنیت استفاده شد. همچنین سخنان رهبر با ذکر منبع و تاریخ بیان گردید که پژوهشگران می‌توانند برای بررسی صحت داده‌ها به آن مراجعه نمایند. شایان ذکر است که در انتخاب شاخص‌های سنجش امنیت اجتماعی به نظریه‌های موجود نیز توجه شده است.

تعریف مفاهیم

امنیت اجتماعی: باری بوزان امنیت اجتماعی را توانایی گروه‌های مختلف صنفی، قومی، محلی، جنسی و غیره در حفظ هستی و هویت خود دانسته است. در واقع، بوزان امنیت را حالت فراغت از تهدید هویت جمعی و گروهی تلقی کرده است (گروسی، ۱۳۸۸: ۵).

امنیت اجتماعی از دیدگاه مقام معظم رهبری: وظیفه نیروی انتظامی، تأمین امنیت اجتماعی است. معنای امنیت اجتماعی این است که مردم در محیط کار و زندگی خود، احساس خوف، تهدید و ناامنی نکنند. این مسأله، بسیار مهم است. خداوند متعال در مقام منت گذاردن بر قریش می‌فرماید: «فلیعبدوا رب هذا البيت. الذی اطعمهم من جوع و آمنهم من خوف» یعنی «امنیت دادن» را به عنوان یکی از دو نعمت مورد تأکید قرار می‌دهد (۱۳۷۳/۴/۲۹).

تعریف تهدید: تهدید به مجموعه اقداماتی اطلاق می‌شود که اهداف و ارزش‌های حیاتی یک کشور را با هدف ایجاد تغییرات اساسی مورد هجوم قرار می‌دهد و غالباً نیز ریشه خارجی دارد (عباسی، ۱۳۹۰: ۵).

تهدید نقطه مقابل امنیت قرار دارد. زمانی امنیت وجود دارد که تهدید نباشد و بالعکس. هرگاه تهدیدی احساس شود، امنیت رخت برمی‌بندد. در پژوهش حاضر، منظور تهدیدهای امنیت اجتماعی از دیدگاه مقام معظم رهبری است که از سخنان ایشان استخراج می‌شود.

یافته‌ها

در این بخش ابتدا سخنان مرتبط با تهدیدهای امنیت اجتماعی به طور خلاصه و با ذکر تاریخ سخنرانی بیان می‌شود. سپس سخنان به صورت جملات کوتاه و با دسته‌بندی در قالب

شاخص‌های مربوط به تهدیدهای امنیت اجتماعی بیان می‌شود که به تأیید نخبگان رسیده است:

تهدیدهای مربوط به امنیت اجتماعی از دیدگاه مقام معظم رهبری

بخشی از سخنان مقام معظم رهبری به عوامل بروز ناامنی و تهدیدهای امنیت اجتماعی و لزوم برخورد با این عوامل اختصاص دارد که در سطور زیر بیان شده است:

عوامل مؤثر بر بروز ناامنی اجتماعی

در همهٔ جوامع انسانی و در میان همهٔ اقشار در دوران‌های مختلف، انسان‌هایی هستند که با قانون‌شکنی، هنجارشکنی، با ترجیح خواسته‌های شریانهٔ خود بر خواسته‌های دیگران، موجبات ناامنی را در جامعه فراهم می‌کنند (۱۳۸۶/۸/۱۶).

جمعی از اشرار با کمک و همراهی برخی از گروهک‌های سیاسی ورشکسته و با تشویق و پشتیبانی دشمنان خارجی در سطح تهران، به فساد و تخریب اموال، و ارباب و عریده‌جویی پرداخته و موجب سلب امنیت و آسایش مردم شده‌اند (۱۳۷۸/۴/۲۲).

آنهایی که امنیت مردم را مختل می‌کنند، آدم‌های ضعیفی نیستند، بلکه قداره‌بندها، اسلحه‌کش‌ها و تروریست‌هایند. کسانی هستند که از تاریکی شب و خواب و غفلت مردم، برای ضربه به زندگی آن‌ها استفاده می‌کنند. چه آن کسی که قفل خانه و دکان مردم را به قصد دزدی باز می‌کند، چه آن کسی که در کوچه و خیابان به تهدید ناموس مردم می‌پردازد و آن‌ها را به حال خود نمی‌گذارد، و چه آن کسی که جان مردم را تهدید می‌کند، در ایجاد فضای ناامنی دخیل‌اند (۱۳۷۳/۴/۲۹).

آن کسانی که خواستند خاطر مردم را مغشوش، ذهن مردم را خراب و امنیت مردم را به هم بزنند، به خیال خود خواستند مردم را در مقابل یکدیگر قرار دهند و صفوف را از هم جدا کنند. این‌ها به مردم خیانت کردند، به انقلاب و به کشور خیانت کردند و البته باید در چارچوب قانون با این‌ها رفتار شود (۱۳۷۶/۹/۵).

...در برخی از روزنامه‌ها تیرهایی انتخاب و درج می‌شد که معنایش تشویق به ناامنی و لازمهٔ واضح و روشن آن، ناتوانی دستگاه در استقرار امنیت بود. چه دشنامی از این بالاتر؟! چه ضربه‌ای از این بدتر و ناجوانمردانه‌تر؟! این خودش عامل ناامنی می‌شود (۱۳۷۹/۱۱/۲۵).

آن قلمی که برمی‌دارد بیست سال تلاش و مجاهدت مظلومانه و فداکارانهٔ این ملت را در مقابله با قدرت‌های زورگوی چپاولگر دشمن ظالم انکار می‌کند، امنیت سیاسی کشور را به هم می‌زند و ناامنی فکری ایجاد می‌کند (۱۳۷۸/۶/۱۰).

در سطح جامعه، تشنج، اغتشاش، درگیری مصلحت نیست؛ این چیزی است که دشمن می‌خواهد. دشمن می‌خواهد جامعه آرام نباشد. امنیت، مهم است. دشمنان امنیت مردم دوست دارند که مردم در ناامنی زندگی کنند، ناراحت بشوند، کلافه بشوند، عصبانی بشوند؛ ما این را نمی‌خواهیم. ما می‌خواهیم مردم زندگی‌شان، زندگی آرامی باشد (۱۳۸۸/۹/۲۲).

دشمن هر جا بتواند، ایجاد ناامنی می‌کند. هر وقت دشمن بتواند، ناامنی نظامی و انتظامی را بر این ملت تحمیل می‌کند؛ کما اینکه دیدید یک بهانه کوچک یافتند و یا درست کردند و در همین ایام تیرماه، در تهران ایجاد ناامنی کردند. یا بهانه را خودشان درست می‌کنند، یا اگر فرض کنیم بهانه را آن‌ها درست نمی‌کنند، بهانه کوچکی می‌یابند تا ایجاد ناامنی کنند؛ به خیابان‌ها بیایند، شیشه بشکنند، مغازه آتش بزنند، ماشین آتش بزنند و مردم را تهدید کنند! بنابراین، دشمن از ایجاد ناامنی مأیوس و منصرف نیست (۱۳۷۸/۶/۱۰).

... فکر می‌کردند حداقل نتیجه‌ای که پیش می‌آید، این است که امنیت عمومی و اجتماعی مردم از بین می‌رود. این حداقل فایده‌ای بود که به دشمن می‌رسید. به عنوان مثال همین اغتشاشات... که عده‌ای به خیابان‌ها آمدند و آتش زدند و دکان‌ها را شکستند و بانک‌ها را دستبرد زدند و تخریب کردند... (۱۳۷۸/۵/۸).

یکی از هدف‌های دشمن این است که با تحریک احساسات، در کشور ایجاد ناامنی بکند. حالت ناامنی واقعاً در جامعه چیز بدی است، باید با آن مبارزه کرد (۱۳۷۹/۵/۳).

(دشمنان) می‌خواهند کاری کنند که یک انسان در جامعه، بر مال و فرزند و جوان و بر تحصیل و ادامه راه خود به سوی آرمان‌هایی که هر شخصی دارد، هیچ‌گونه امنیت و تضمینی نداشته باشد (۱۳۸۲/۴/۷).

ما جزو کشورهایی هستیم که به توفیق پروردگار بیشترین امنیت اجتماعی و مدنی را داشته‌ایم. سالهاست که آحاد مردم با آرامش و همبستگی در امنیت زندگی می‌کنند. می‌خواهند این را از بین ببرند؛ می‌خواهند کاری کنند که یک انسان در جامعه، بر مال و فرزند و جوان و بر تحصیل و ادامه راه خود به سوی آرمان‌هایی که هر شخصی دارد، هیچ‌گونه امنیت و تضمینی نداشته باشد... امروز هم به بهانه دروغین و مزورانه مطالبه آزادی‌های مدنی می‌خواهند امنیت مدنی و اجتماعی را از بین ببرند (۱۳۸۲/۴/۷).

امروز دشمنان، امنیت اجتماعی و مدنی ما را هدف قرار داده‌اند؛ ... علاوه بر امنیت اخلاقی و فرهنگی که چند سال است دشمن روی آن با شدت کار می‌کند... و علاوه بر امنیت سیاسی که دشمن در حرکت سیاسی کلان نظام می‌خواهد در آن اختلالاتی ایجاد نماید، امروز درصدد است امنیت اجتماعی و مدنی مردم را از بین ببرد (۱۳۸۲/۴/۷).

دشمن ممکن است از لحاظ نظامی هم نتواند کار کند، امیدی هم نداشته باشد، اما از لحاظ فرهنگی، از لحاظ سیاسی، از لحاظ امنیتی، از جاسوس‌پروری، از رخنه در اعتقادات و ایمان

راسخ مردان و زنان مؤمن این مرزوبوم ممکن است بخواهد وسیله‌ای برای رسیدن به اهداف شوم خودش پیدا کند. این، امنیت ما را تهدید می‌کند (۱۳۸۸/۲/۲۴). دشمن از راه‌های مختلف توطئه می‌کند؛ یکی از راه‌ها، اختلاف‌افکنی است. هر گونه اختلافی، هر جا که باشد، بر خلاف نظر اسلام و قرآن است؛ چه اختلافات سیاسی باشد، چه اختلافات قبیله‌ای باشد.... این کار شیطان است که بین ما اختلاف بیندازد (۱۳۷۰/۵/۳۰).

لزوم برخورد با ناامن‌سازان جامعه

تأکید ویژه اینجانب بر مقابله جدی با ناامن‌کنندگان شهر و روستا و آلوده‌سازان معابر شهری و بیابانی، به خصوص در نقاط مجاور مرز، برخورد قاطع با عاملان سرقت و ناامنی اجتماعی و شیوع مواد مخدر است (۱۳۷۹/۴/۷).

مراکزی که دشمن جمهوری اسلامی و ملت ایران‌اند، دوست دارند در میان کشور و بین مردم ما ناامنی، هرج و مرج، بی‌نظمی و بی‌انضباطی وجود داشته باشد. در این مواقع، نیرویی که موظف به ایجاد نظم و استقرار امنیت است، باید با حساسیت بیشتری کار خود را دنبال کند (ویژگی‌های پلیس اسلامی).

این هم به عهده دستگاه‌های انتظامی و قضایی است که با این اراذل و اوباش و ناامن‌سازان محیط زندگی و کار مردم برخورد کنند، تا کسانی که به صرف این که یک وسیله برنده و یک حربه به دست می‌آورند، خیال نکنند که حق دارند هر غلطی و هر عمل نادرستی را انجام بدهند... (۱۳۷۹/۱/۶).

کسی که موجد ناامنی است، فرق نمی‌کند هر که می‌خواهد باشد.... اگر عامل ناامنی است، باید دستگاهی که مربوط به اوست او را دنبال بکند و تا آخر پیگیری کند (۱۳۷۹/۱۱/۲۵). در همه جوامع بشری آن طوری که در طول تاریخ مشاهده کردیم، امروز هم در همه دنیا مشاهده می‌کنیم.... زورگیری هست، اغتشاش هست، دزدی هست، ایجاد فساد هست، ابداء مردم هست، تجاوز به حقوق مردم هست، تجاوز به امنیت مردم هست، چه کسی باید جلوی این‌ها را بگیرد؟ نیروی انتظامی (۱۳۸۹/۲/۵).

دشمنان برای ضربه زدن به انقلاب اسلامی از شیوه آزار مردم و ناامن کردن محیط زندگی آنان نیز استفاده می‌کنند.... دقت و هوشیاری شما در مورد امنیت محیط زندگی مردم نقش بسیار مهمی دارد (نیروی انتظامی، مرکز تحقیقات ناجا).

وقتی یک نفر، یک شرور به وسیله شما قلع و قمع می‌شود، یکی از وعده‌های الهی درباره امنیت تحقق یافته است (نیروی انتظامی، مرکز تحقیقات ناجا).

دستگاه‌های مسئول حکومتی موظف‌اند در هریک از قوای سه‌گانه برابر مسئولیت‌های خود با دشمنان امنیت و وحدت کشور با قاطعیت و جدیت مقابله کنند و فتنه‌گران را به سزای اعمال خود برسانند (۱۳۸۹/۴/۳۰).

آنچه که امروز آمریکایی‌ها از خود بروز می‌دهند، همان چیزی است که در طول بیست و هفت سال نسبت به ملت ایران، همیشه در ذهن‌شان بوده است. ابزارشان هم عبارت است از تهدید، ارباب، تبلیغات جنگ روانی، دلسرد کردن مردم، نومید کردن مردم، ایجاد دودستگی و تحریک عصبیت‌ها... برای اینکه در مردم احساس عدم امنیت به وجود آورند... (۱۳۸۵/۱/۱).

چنانچه در بخش روش نیز بیان گردید، سخنان مقام معظم رهبری درباره تهدیدهای امنیت اجتماعی که بخشی از آن‌ها در سطور بالا به صورت خلاصه ذکر شد، در قالب شاخص‌هایی آماده گردید که شامل چندجمله برای تأیید آن است. سپس آنها در اختیار خبرگان امنیتی قرار گرفت تا دست‌بندی‌های نگارنده مورد تأیید، اصلاح یا رد قرار گیرد. نتایج در جدول زیر با ذکر میزان موافقت با شاخص بنا به جمله‌ای که ذکر شده (که شامل آرای ۳۶ نفر است) و میزان اهمیت این شاخص به عنوان تهدید اجتماعی بیان شده است:

جدول ۱. نظر پاسخگویان درباره سخنان مقام معظم رهبری در خصوص تهدیدهای امنیت اجتماعی به ترتیب میانگین میزان اهمیت آن‌ها

میانگین میزان اهمیت	موافقت با شاخص		تهدیدها	متن فرمایشات مقام معظم رهبری	مؤلفه
	خیر	بله			
۴,۹	۲۷	۶	تهدیدهای امنیتی اجتماعی	بعضی از ما غفلت می‌کنیم از اینکه ایجاد ائتلاف مذهبی، نقشه و طرح دشمن است برای اینکه ما را مشغول به خودمان کند. غفلت می‌کنیم؛ همه همت یک شیعه می‌شود کوبیدن سنی، همه همت یک سنی می‌شود کوبیدن شیعه. خوب، این خیلی تأسف‌آور است و دشمن این را می‌خواهد.	
۴,۵	۲۷	۶		خط قرمز این است که نباید مطلقاً بین این‌ها به دلیل اهانت به مقدسات - چه آنچه که از سوی بعضی از افراد شیعه از روی غفلت صادر می‌شود، چه آنچه که از روی غفلت از بعضی از افراد سنی مثل سلفی‌ها و امثال این‌ها صادر می‌شود که یکدیگر را نفی می‌کنند - چیزی بیان شود. این همان چیزی است که دشمن می‌خواهد.	
۴,۴	۲۳	۵		اصحاب عقاید مختلف، بایستی به وسوسه دشمن گوش نکنند، به جان هم نیفتند، با هم دشمنی نکنند.	
۴,۴	۲۳	۵		لازم است علما و معتمدان اهل تسنن در آن استان (زاهدان) مواضع قاطع خود را در بیزاری از مفسدانی که به نام دفاع از اهل سنت دست به چنین جنایاتی می‌زنند. صریحاً ابراز نموده مردم را از مکر دشمن آگاه سازند.	

۴,۴	۲۷	۵	<p>آن‌ها می‌خواهند شیعه در مقابل سنی، سنی در مقابل شیعه، دل‌ها از هم چرکین، نسبت به هم بدبین؛ آن‌ها این را می‌خواهند. برای همین است که من اعلام کردم، باز هم تأکید می‌کنم: خط قرمز از نظر نظام اسلامی و از نظر ما، عبارت است از اهانت به مقدسات یکدیگر. آن کسانی که نادانسته، از روی غفلت، گاهی از روی تعصب‌های کور و بیجا چه سنی و چه شیعه، به مقدسات یکدیگر توهین می‌کنند، نمی‌فهمند چه می‌کنند. بهترین وسیله برای دشمن همین‌ها هستند؛ بهترین ابزار در دست دشمن همین‌ها هستند؛ این خط قرمز است.</p>
۴,۴	۲۵	۵	<p>آن کسانی که می‌آیند پیش شیعه، بغض و کینه سنی را در دل او وارد می‌کنند و می‌روند پیش سنی، بغض و کینه شیعه را در دل او وارد می‌کنند، این‌ها نه شیعه هستند، نه سنی؛ نه شیعه را دوست دارند، نه سنی را دوست دارند؛ با اسلام دشمن‌اند.</p>
۴,۳	۲۷	۶	<p>آن کسی که ندای تفرقه بین شیعه و سنی را سر می‌دهد و به‌بهانه مذهب، می‌خواهد وحدت ملی را به‌هم بزند، چه شیعه باشد و چه سنی، مزدور دشمن است؛ چه بداند، چه نداند. گاهی بعضی‌ها مزدور دشمن‌اند و خودشان نمی‌دانند.</p>
۴,۳	۲۶	۶	<p>مذاهب اسلامی باید دست در دست هم، برادروار در جهت اهداف و آرمان‌های بلند اسلامی به کمک هم حرکت کنند. دشمن امید بسته است که بتواند پیروان مذاهب‌گوناگون را مقابل هم قرار بدهد.</p>
۴,۳	۲۵	۶	<p>آن مرد شیعی هم که می‌رود به مقدسات اهل سنت اهانت می‌کند و دشنام می‌دهد، او هم مزدور دشمن است، ولو نداند که چه می‌کند. من عرض می‌کنم: عوامل اصلی دشمنانند. بعضی از این سرانگشتان-هم در بین اهل سنت، هم در بین شیعه- غافل‌اند، نمی‌دانند و نمی‌فهمند چه کار می‌کنند؛ نمی‌دانند برای دشمن دارند کاری کنند.</p>
۴,۳	۲۶	۵	<p>دستگاه عظیم استکبار ... از ایجاد واگرایی نسبت به عقاید اسلامی، سوق دادن جوان به مواد مخدر، به فساد، به استفاده از غفلت بعضی از دستگاه‌ها، جوان‌ها را آسیب‌پذیر کردن تا اختلافات مذهبی، تا اختلاف شیعه و سنی، تا فلان گروهک؛ و اگر دستش برسد در متن مسئولین بالا و نیمه‌بالای جمهوری اسلامی هم نفوذ بکند، این کار را هم می‌کند. همه تلاش را دارند می‌کنند.</p>
۴,۳	۲۶	۶	<p>یک عده بلند شونند بروند قم، لابلای کتاب‌های شیعه را نگاه کنند، ببینند کجا اهانت به مقدسات اهل سنت است، از او عکس بگیرند، بیایند تو محافل سنی پخش کنند، ببینید آقا! این کتاب‌های شیعه است. یا یک گوینده نادان، غافل یا مغرضی روی منبر نسبت به مقدسات اهل سنت حرف مهممل و بدی بزند؛ این را نوار کنند، سی‌دی کنند، بروند اینجا آنجا پخش کنند، بگویند ببینید آقا! این شیعه است. این را به او بدبین کنند، او را به این بدبین کنند.</p>

۴,۲	۲۷	۴	تفرقه مذهبی	آن شیعه‌ای هم که از روی نادانی و غفلت، یا گاهی از روی غرض- این را هم سراغ داریم و افرادی را هم از بین شیعیان می‌شناسیم که فقط مسئله‌شان مسئله نادانی نیست، بلکه مأموریت دارند برای اینکه ایجاد اختلاف کنند- به مقدسات اهل سنت اهانت می‌کند، عرض می‌کنم: رفتار هر دو گروه حرام شرعی است و خلاف قانونی است.
۴,۴	۲۷	۴	تفرقه قومی	دشمن از راه‌های مختلف توطئه می‌کند؛ یکی از راه‌ها، اختلاف‌افکنی است. هرگونه اختلافی هر جا که باشد، برخلاف نظر اسلام و قرآن است؛ چه اختلافات سیاسی چه قبیله‌ای باشد. اختلافات ایلی و قبیله‌ای هم غلط است.
۴,۳	۲۳	۷		سال اول انقلاب در تقریباً چهار گوشه کشور با شعار قومیت، کانون‌های جنگ و درگیری به وجود آمد.
۴,۳	۲۳	۸		یک سیاست خیانت‌آلودی از آغاز انقلاب سعی کرد اقوام ایرانی را از یکدیگر جدا کند و با بهانه‌های مختلف، پیکره عظیم ملت ایران را تکه تکه کند. با هر قومی از اقوام متنوع ایرانی- فارس، ترک، کرد، عرب، بلوچ، ترکمن، لر- جداگانه یک تلقین شیطانی را در میان می‌گذاشتند تا دل‌ها را از هم چرکین کنند.
۴,۲	۲۵	۶		از اول انقلاب سعی کردند به بهانه قومیت، به بهانه مذهب، به بهانه اختلافات سیاسی بین آحاد ملت عظیم ایران اختلاف بیندازند.
۴,۲	۲۳	۹		آن کسانی که خواستند خاطر مردم را مغشوش، ذهن مردم را خراب و امنیت مردم را بهم بزنند، به‌خیال خود خواستند مردم را در مقابل یکدیگر قرار دهند و صفوف را از هم جدا کنند. این‌ها به مردم خیانت کردند، به انقلاب و به کشور خیانت کردند و البته باید در چارچوب قانون با این‌ها رفتار شود.
۴,۱	۲۴	۸		لازم است علما و متنفذان شیعه همگان را از نیت شوم دشمنان که ایجاد کینه‌های مذهبی و قومی است مطلع ساخته از واکنش‌های نسنجیده و عصبی جلوگیری نمایند.
۴,۵	۲۹	۴	فساد اخلاقی و مالی	امنیت اخلاقی یعنی اینکه وقتی شما پسر یا دختر جوانتان را از خانه می‌فرستید بیرون برای اینکه برود در دانشگاه یا در دبیرستان درس بخواند یا در یک مرکزی کار کند، خاطرتان جمع باشد که این دختر یا این پسر دچار اعتیاد نمی‌شود یا دچار انحراف اخلاقی نمی‌شود، این‌ها خیلی مهم است.
۴,۴	۲۷	۶	مالی	همین مسئله فسادهای مالی و اخلاقی و ارتشاء و تزویر و امثال این‌ها، چیزهایی است که بخصوص از مردم سلب امنیت می‌کند و واقعاً در رتبه‌های بالا قرار می‌گیرند.

تهدیدهای امنیت اجتماعی از دیدگاه مقام معظم رهبری ۲۶۱

۴,۴	۲۸	۵		<p>اگر با فقر و فساد و تبعیض در کشور مبارزه شود، اصلاحات به معنای حقیقی، انقلابی و اسلامی تحقق پیدا خواهد کرد. مشکلات ما از این سه پایه شوم و از این سه عنصر مخرب است. ناامنی هم که داریم، به خاطر همین است. بسیاری از ناامنی، به خاطر فقر است و بسیاری به خاطر فساد است.</p>	
۴,۱	۲۶	۷		<p>دشمنان نظام جمهوری اسلامی یقیناً به این نتیجه رسیده‌اند که یکی از دو سه راه اصلی برای به زانو درآوردن ملت ایران، شکستن مرزهای اخلاقی و ترویج مفاسد اخلاقی و بی‌بند و باری اخلاقی در داخل کشور است. عرض کردم، این اطلاع است، تحلیل نیست.</p>	
۳,۹	۳۰	۳		<p>این امنیت هم شعبی دارد؛ امنیت در محل کسب، امنیت در محیط زندگی و خانواده، امنیت اخلاقی، امنیت اقتصادی؛ شیطان‌ها در شکل‌های مختلف ایجاد شر و فساد می‌کنند.</p>	
۴,۲	۲۸	۵	عدم اشتغال	<p>وقتی اشتغال نباشد یا کم باشد - در جامعه بیکاری باشد - این خودش یکی از عوامل ناامنی است.</p>	
۴,۱	۲۷	۷		<p>اگر امنیت شغلی و ثبات مقررات نبود؛ اگر انسانی که می‌خواهد در جامعه کار کند، دست و پایش را بستند و برای تلاش کردن، به او فرصت ندادند، این‌ها فساد است و باید اصلاح شود.</p>	
۴,۸	۲۹	۵	بی‌ایمانی سوء	<p>تیتراهایی (در روزنامه‌ها) انتخاب و درج می‌شد که معنایش تشویق به ناامنی و لازمه واضح و روشن آن، ناتوانی دستگاه در استقرار امنیت بود. چه دشنامی از این بالاتر؟! چه ضربه‌ای از این بدتر و ناجوانمردانه‌تر؟! این خودش عامل ناامنی می‌شود.</p>	
۴,۱	۳۱	۳		<p>اینکه جامعه دائم در تلاطم تبلیغات سوء و ناجور باشد و خیر از بدی‌ها و زشتی‌ها پخش کنند و شایعه درست کنند و بعد یک مسئولی هم اینها را تقویت کند، اینها چیزهایی است که امنیت و آرامش مردم را به هم می‌زند.</p>	
۴,۷	۲۵	۹	تهدید و ارعاب	<p>جمعی از اشرار با کمک و همراهی برخی از گروهک‌های سیاسی ورشکسته و با تشویق و پشتیبانی دشمنان خارجی در سطح تهران، به فساد و تخریب اموال، و ارعاب و عربده‌جویی پرداخته و موجب سلب امنیت و آسایش مردم شده‌اند.</p>	
۴,۶	۲۵	۱۰		<p>نظام اسلامی با اخلاک‌گران در امنیت مردم طبعاً برخورد می‌کند. این، وظیفه نظام است. نظام اسلامی اجازه نمی‌دهد که کسانی دستخوش فریب و توطئه دشمن بشوند، زندگی مردم را خراب کنند، آسایش مردم را به هم بزنند، جوان‌های مردم را تهدید کنند.</p>	
۴,۵	۲۶	۸		<p>آن کسانی که خواستند خاطر مردم را مغشوش، ذهن مردم را خراب و امنیت مردم را به هم بزنند، به خیال خود خواستند مردم را در مقابل یکدیگر قرار دهند و صفوف را از هم جدا کنند. این‌ها به مردم، به انقلاب و به کشور خیانت کردند و البته باید در چارچوب قانون با این‌ها رفتار شود.</p>	

۴,۴	۲۳	۱۲		<p>آنهایی که امنیت مردم را مختل می‌کنند، آدم‌های ضعیفی نیستند، بلکه قداره‌بندها، اسلحه‌کش‌ها و تروریست‌ها هستند. کسانی هستند که از تاریکی شب و خواب و غفلت مردم، برای ضربه زدن به زندگی آن‌ها استفاده می‌کنند. چه آن کسی که قفل خانه و دکان مردم را به قصد دزدی باز می‌کند، چه آن کسی که در کوچه و خیابان به تهدید ناموس مردم می‌پردازد و آنهارا به حال خود نمی‌گذارد، و چه آن کسی که جان مردم را تهدید می‌کند، در ایجاد فضای ناامنی، دخیل‌اند.</p>
۴,۴	۲۶	۷	<p>نامن کردن محیط‌های اجتماعی</p>	<p>معلوم بود که هدف، از بین بردن امنیت کشور است. یعنی مردم اگر بچه‌شان از خانه بیرون می‌آید تا به مدرسه برود، خاطر جمع نباشند که به مدرسه خواهد رسید؛ جوانشان را اگر به دانشگاه تهران یا دانشگاه فلان شهرستان فرستادند، خاطر جمع نباشند که هفته دیگر نامه‌اش خواهد آمد؛ از محل کسبشان، از محل کارشان، از محل زندگیشان، سلب امنیت و آرامش شود برنامه این بود.</p>
۴,۳	۲۸	۵		<p>دشمنان برای ضربه زدن به انقلاب اسلامی از شیوه آزار مردم و نامن کردن محیط زندگی آنان نیز استفاده می‌کنند.</p>
۴	۲۹	۴		<p>از همه این‌ها بالاتر، ناامنی اجتماعی است که در حقیقت ناامنی ملی، بیشتر متوجه به این نمونه است. محیط‌های کار را نامن کنند؛ محیط‌های علمی را نامن کنند؛ محیط‌های دانشجویی را نامن کنند.</p>
۴	۲۶	۶		<p>یکی از کارهای دشمن، ایجاد ناامنی در محیط دانشگاه‌هاست؛ یعنی کاری کنند که درس خواندن، کلاس رفتن، درس گفتن و آزمایشگاه، یک امر ناممکن و دشوار شود. یا ناامنی‌های شهری به وجود آورند.</p>
۴,۴	۲۷	۵		<p>مبارزه بی‌امان با کسانی که در زندگی مردم بهنجوی اخلال می‌کنند، که یک مثالش موادمخدر است، واقعاً مهم است.</p>
۴,۱	۳۰	۴		<p>وقتی اعتیاد و مواد مخدر رواج داشته باشد، از عوامل ناامنی است.</p>
۴	۲۷	۶	<p>موادمخدر و اعتیاد</p>	<p>وقتی شما پسر جوان یا دختر جوانتان را از خانه می‌فرستید بیرون برای اینکه برود در دانشگاه یا در دبیرستان درس بخواند یا در یک مرکزی کار کند، خاطرتان جمع باشد که این دختر یا این پسر دچار اعتیاد نمی‌شود یا دچار انحراف اخلاقی نمی‌شود، این‌ها خیلی مهم است.</p>
۴,۶	۲۹	۵		<p>بخش دیگر، امنیت شهروندی است. ملت احتیاج دارد در محیط زندگی خود از امنیت شهروندی برخوردار باشد و متجاوزان، سرکشان، فتنه‌گران، آشوبگران، ستون‌های پنجم نیروهای بیگانه و دشمن در درون کشور، نتوانند مقاصد دشمنان را در این کشور و به زیان این ملت برآورده کنند. امنیت داخل کشور حائز اهمیت بسیار است.</p>
۴,۶	۲۵	۸	<p>اقدامات دشمنان (داخلت)</p>	<p>(دشمنان) می‌خواهند کاری کنند که یک انسان در جامعه، بر مال و فرزند و جوان و بر تحصیل و ادامه راه خود به سوی آرمان‌هایی که هر شخصی دارد، هیچ‌گونه امنیت و تضمینی نداشته باشد.</p>

تهدیدهای امنیت اجتماعی از دیدگاه مقام معظم رهبری ۲۶۳

۴,۵	۲۶	۸		استعمارگران... شروع کردند آن‌ها (ملت‌ها) را نسبت به گذشته خود، نسبت به داشته‌های خود، نسبت به مذهب خود، نسبت به آداب خود و نسبت به لباس خود بدبین کردن.	تهدیدهای امنیت اجتماعی
۴,۴	۲۸	۶	اقدامات دشمنان (داخلت)	دستگاه عظیم استخبار... از ایجاد واگرایی نسبت به عقاید اسلامی، سوق دادن جوان به موادمخدر، به فساد، به استفاده از غفلت بعضی از دستگاه‌ها، جوان‌ها را آسیب‌پذیرکردن تا اختلافات مذهبی، تا اختلاف شیعه و سنی، تا فلان گروهک؛ و اگر دستش برسد در متن مسئولین بالا و نیمه‌بالای جمهوری اسلامی هم نفوذ بکند، این کار را هم می‌کند. همه تلاش را دارند می‌کنند.	
۴,۲	۲۷	۶		یکی از هدف‌های دشمن این است که با تحریک احساسات، در کشور ایجاد ناامنی بکند.	
۴,۲	۲۷	۸		دشمن هر جا بتواند، ایجاد ناامنی می‌کند. هر وقت دشمن بتواند، ناامنی نظامی و انتظامی را بر این ملت تحمیل می‌کند... دشمن از ایجاد ناامنی مأیوس و منصرف نیست.	
۴	۲۶	۹		در همین مبارزه با مفاسد اخلاقی و فرهنگی و اجتماعی که نیروی انتظامی اخیراً یک گام مهم و پرستروصدایی برداشته و گام مبارکی است، سازماندانه‌هایی هستند پشت صحنه، قربانیانی هم هستند در وسط صحنه. البته شما وظیفه دارید از متخلف و مجرم آشکار جلوگیری کنید (در این تردیدی نیست) اما هدف اصلی شما آن کسی است که دستیابی به او کار دشواری است.	
۴,۴	۲۶	۹		شبهه‌های (دشمنان) از قبیل شبهه‌های صد سال و دویست سال قبل نیست. شبهه‌هایی که در ذهن جوان شما، دانشجوی شما، حتی دانش‌آموز شما القاء می‌کنند، شبهه‌هایی از جنس روز است.	
۴,۴	۲۷	۷	(دشمن) از لحاظ فرهنگی، سیاسی، امنیتی، از جاسوس‌پروری، از رخنه در اعتقادات و ایمان راسخ‌مردان و زنان مؤمن این مرزوبوم ممکن است بخواهد وسیله‌ای برای رسیدن به اهداف شوم خودش پیدا کند. این، امنیت ما را تهدید می‌کند. امنیت در کشور و در هر منطقه، اساس پیشرفت است.		
۴,۶	۲۵	۷	ایجاد فتنه و آشوب	در سطح جامعه، تشنج، اغتشاش، درگیری مصلحت نیست؛ این چیزی است که دشمن می‌خواهد. دشمن می‌خواهد جامعه آرام نباشد. امنیت، مهم است. دشمنان امنیت مردم دوست دارند که مردم در ناامنی زندگی کنند، ناراحت بشوند، کلافه بشوند، عصبانی بشوند؛ ما این را نمی‌خواهیم. ما می‌خواهیم مردم زندگیشان، زندگی آرامی باشد.	
۴,۵	۲۶	۶		ایجاد فتنه و آشوب و برادرکشی میان مسلمانان در کشورهای منطقه و در کشور عزیز ما یکی از هدف‌های همیشگی دشمنان جمهوری اسلامی بوده و تنها با هوشیاری مردم و پیگیری مسئولان می‌توان جلو این رذالت سیاسی را گرفت.	

۴،۴	۲۸	۵	... فکر می‌کردند حداقل نتیجه‌ای که پیش می‌آید، این است که امنیت عمومی و اجتماعی مردم از بین می‌رود. این حداقل فایده‌ای بود که به دشمن می‌رسید. به عنوان مثال همین اغتشاشات روز دوشنبه و سه‌شنبه آن هفته روز بیست و یکم و بیست و دوم تیرماه که عده‌ای به خیابان‌ها آمدند و آتش زدند و دکان‌ها را شکستند و بانک‌ها را دستبرد زدند و تخریب کردند...
۴،۴	۲۹	۴	وقتی که هرج و مرج و ناامنی باشد، هیچ مشکلی از مشکلات مملکت حل نخواهد شد؛ نه اقتصاد مردم، نه فرهنگ مردم، نه مسائل اجتماعی مردم، نه مسائل سیاسی مردم. وقتی امنیت نبود، همه این‌ها از بین خواهد رفت. دشمن این را هدف گرفته است. این را ملت ایران در همه جای کشور باید بفهمد؛ که البته می‌فهمد و می‌داند. بحمدالله ملت هوشیار است.
۴،۵	۲۹	۶	نگذارید این هنجارشکنی‌ها رواج پیدا کند. البته اسم آن، هنجارشکنی است؛ اما هنجارشکنی هدف نیست. هنجارشکنی، مانند سائیدن و شکستن مینای دندان است. وقتی مینا رفت، دیگر نفوذ آسان است. وقتی قیج یک نوع منش، یک نوع پوشش و یک نوع رفتار در جامعه ریخت، نفوذ کردن در خانواده‌ها، در دخترها، در پسرها کار مشکلی نمی‌شود.
۴،۳	۲۹	۶	در همه جوامع انسانی و در میان همه قشرها در دوران‌های مختلف، انسانهایی هستند که با قانون‌شکنی، هنجارشکنی با ترجیح خواسته‌های شریانه خود بر خواسته‌های دیگران موجبات ناامنی را در جامعه فراهم می‌کنند.
۳،۹	۲۲	۸	این کسانی که محیط دانشگاه را با این اغتشاشگری ناامن می‌کنند، با مردم مواجه‌اند، با مردم طرف‌اند.

همان‌طور که در جدول فوق ملاحظه می‌شود، حدود ۵۳ سخن از سخنان مقام معظم رهبری در قالب ۱۲ شاخص برای تهدیدهای امنیت اجتماعی دسته‌بندی شد و بعد از کسب آرای نخبگان در این زمینه و حذف مواردی که تأیید اکثریت را کسب نکرده بود، نتیجه نهایی در قالب جدول (۱) بیان گردید. شایان ذکر است که ممکن است در برخی سخنان به طور مستقیم درباره تهدید امنیت اجتماعی صحبت نشده باشد، ولی از آنجایی که وجود آن تهدید موجب بر هم خوردن امنیت اجتماعی می‌شود، در این بخش بیان شده است.

بر اساس جدول فوق، یکی از شاخص‌های مهم که تأثیر بسیاری بر زوال امنیت اجتماعی دارد، تفرقه مذهبی است که باعث می‌شود گروه‌های اجتماعی احساس ناامنی کنند و بین پیروان مذاهب مختلف درگیری به وجود آید. از بین سخنان مقام معظم رهبری ۱۲ مطلب به طور مستقیم مرتبط با این موضوع است و ایشان مکرر درباره عدم تفرقه مذهبی بین شیعه و سنی صحبت کرده و اختلاف مذاهب را نقشه دشمنان دانسته است. ایشان اهانت به مقدسات شیعه و سنی را از طرف هر کدام از گروه‌ها خط قرمز نظام دانسته‌اند و افرادی را

که به این اقدامات دست می‌زنند، حتی روحانیون و علمای دو فرقه که در این راستا گام برمی‌دارند، نادان و غافل، مزدور ناخواسته دشمنان و حتی گاهی اوقات مأمور دشمن دانسته است.

خطاب مقام معظم رهبری هم به شیعیان است و هم افراد سنی‌مذهب، و رفتار هر دو گروه را در این زمینه حرام شرعی و خلاف قانون دانسته است و آن‌ها را به رفتار برادروار، دست در دست یکدیگر در جهت اهداف و آرمان‌های بلند اسلامی فراخوانده است. معظم‌له ایجاد واگرایی در خصوص عقاید اسلامی، اختلاف‌های مذهبی و اختلاف‌های بین شیعه و سنی را کار دستگاه عظیم استکبار دانسته است که اگر دستش برسد بانفوذ در متن مسئولین بالای نظام این کار را می‌کند.

با توجه به تعریف مقام معظم رهبری درباره امنیت اجتماعی، یکی از تهدیدهای امنیت اجتماعی می‌تواند فساد اخلاقی و مالی باشد که احساس امنیت اجتماعی افراد را از بین ببرد و به ناامنی تبدیل نماید. با این دیدگاه نبود امنیت اخلاقی برای جوانان، دچار اعتیاد یا انحراف اخلاقی شدن جوانان و نابودی مرزهای اخلاقی و ترویج مفاسد اخلاقی و بی‌بند و باری که عمدتاً از سوی دشمنان جمهوری اسلامی ایران انجام می‌شود، تهدید امنیت اجتماعی محسوب می‌گردد. علاوه بر این، ایشان وجود فسادهای مالی، رشوه، فقر، فساد و تبعیض را نیز از عوامل بروز ناامنی دانسته‌اند.

در دیدگاه مقام معظم رهبری، بیکاری و عدم امنیت شغلی می‌تواند موجب بروز فساد و ناامنی شود که البته این دیدگاه در نظریه‌های غربی امنیت اجتماعی نیز مورد توجه بوده و به عنوان یکی از شاخص‌های تهدید امنیت اجتماعی در نظر گرفته شده است.

تبلیغات سوء که افکار عمومی را مغشوش می‌کند یا مردم را به تأمین امنیت توسط دستگاه حاکم ناامید می‌نماید و پخش شایعات و زشتی‌ها به‌ویژه اگر از سوی مسئولین نیز تقویت شود، موجب کاهش امنیت اجتماعی و آرامش مردم می‌شود که در پژوهش حاضر به عنوان شاخص تهدید امنیت اجتماعی مطرح شده است.

اعتیاد و رواج مواد مخدر در جامعه و تهدید جوانان توسط این مواد از پدیده‌هایی است که امنیت اجتماعی را تهدید می‌کند و موجب ناامنی می‌شود و از این رو به یکی از شاخص‌های تهدید امنیت اجتماعی مطرح شده است.

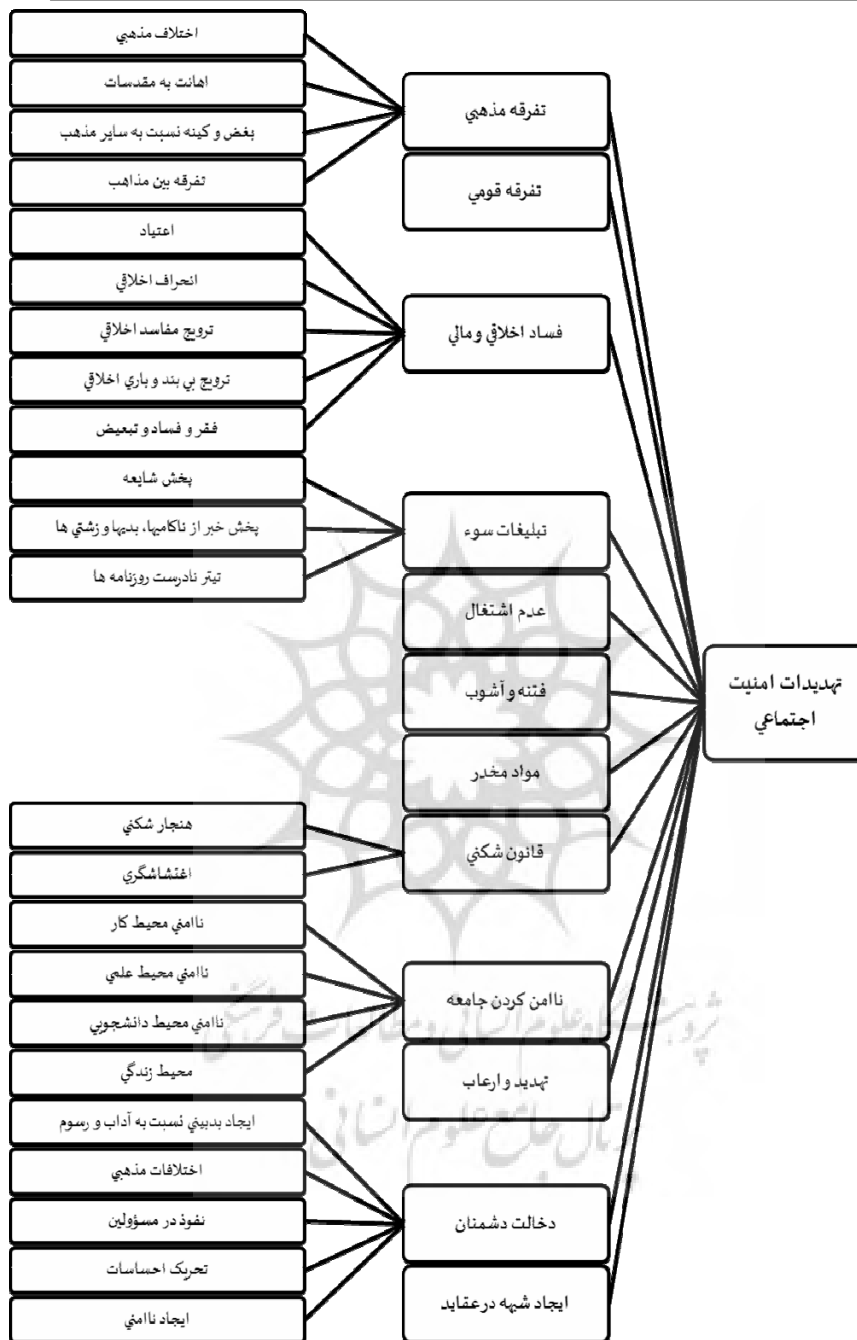
تهدیدوارعاب مردم یکی دیگر از شاخص‌های تهدید امنیت اجتماعی است که مورد توجه مقام معظم رهبری قرار گرفته است. برخورد در چارچوب قانون با تهدیدکنندگان امنیت مردم اعم از اشرار و گروهک‌های سیاسی ورشکسته و ارازل و اوباش یا کسانی که برای ایجاد تفرقه میان مردم تلاش می‌کنند یا کسانی که با تهدید ناموس و تهدید جان مردم ناامنی ایجاد می‌کنند، ضرورت دارد.

دخالت دشمنان برای ایجاد ناامنی در جامعه چه به طور مستقیم و چه به وسیله ستون پنجم و اقداماتی از جمله ایجاد بدبینی به هویت ملی و مذهبی و تاریخی، ایجاد اختلاف‌های مذهبی و سوق دادن جوانان به مواد مخدر و آسیب‌پذیر کردن آن‌ها و سازماندهی پشت صحنه مفاسد اخلاقی، فرهنگی، اجتماعی و تحریک احساسات مردم مورد تأکید مقام معظم رهبری بوده و در بررسی حاضر به عنوان یکی از شاخص‌های ناامنی اجتماعی ذکر شده است. در پایان با بررسی میانگین میزان اهمیت هر شاخص از دیدگاه پاسخگویان، نتایج کلی در جدول زیر بیان شده است:

جدول ۲. نظر پاسخگویان درباره مؤلفه‌های تهدیدهای امنیت اجتماعی از دیدگاه مقام معظم رهبری به ترتیب میانگین میزان اهمیت

مؤلفه	ردیف	شاخص	میانگین
تهدیدهای امنیت اجتماعی	۱	ایجاد فتنه و آشوب	۴,۴۷
	۲	تهدید و ارعاب	۴,۴۶
	۳	تبلیغات سوء	۴,۴۵
	۴	ایجاد شبهه در عقاید	۴,۴۰
	۵	تفرقه مذهبی	۴,۳۹
	۶	اقدامات دشمنان (دخالت)	۴,۳۵
	۷	فساد اخلاقی و مالی	۴,۲۶
	۸	تفرقه قومی	۴,۲۵
	۹	قانون‌شکنی	۴,۲۳
	۱۱	ناامن کردن محیط‌های اجتماعی	۴,۲۰
	۱۲	مواد مخدر و اعتیاد	۴,۱۶
	۱۳	عدم اشتغال	۴,۱۵

از بین شاخص‌های تهدید امنیت اجتماعی که بسیار زیاد بودند، ۱۲ شاخص مورد تأیید پاسخگویان قرار گرفت. مهم‌ترین آن‌ها ایجاد فتنه و آشوب، تهدید و ارعاب از سوی دشمنان، شبهه در عقاید و تفرقه مذهبی، دخالت‌های دشمنان و فساد اخلاقی و مالی است.

جمع‌بندی و نتیجه‌گیری

پژوهش حاضر با هدف بررسی دیدگاه مقام معظم رهبری درباره تهدیدهای امنیت اجتماعی با روش کیفی و ابزار تحلیل محتوا و مراجعه به همه سخنان معظم‌له درباره امنیت و امنیت اجتماعی از سال ۱۳۶۳ تا ۱۳۹۰ انجام گردید. بعد از بررسی نظریه‌های غربی مشخص گردید که تعاریف، تهدیدها و نظرها درباره امنیت اجتماعی، متعدد و تحت تأثیر شرایط اجتماعی-سیاسی جوامع مورد بررسی است. ولی آرای مقام معظم تحت تأثیر شرایط جامعه ایرانی و با اشراف کامل به موضوعات مرتبط است.

تهدیدهای امنیت اجتماعی از دیدگاه مقام معظم رهبری شامل ایجاد فتنه و آشوب، تهدید و ارباب، تبلیغات سوء دشمنان، ایجاد شبهه در عقاید جوانان، ایجاد تفرقه مذهبی، دخالت دشمنان در امور داخلی کشور، فساد اخلاقی و مالی، تفرقه قومی، قانون‌شکنی، ناامنی محیط اجتماعی، شیوع مواد مخدر و اعتیاد در جامعه و عدم اشتغال جوانان است که هر کدام می‌توانند موجب بروز ناامنی اجتماعی شوند.

تفرقه قومی و اختلاف بین اقوام از معیارهای علمی مشخص و تأیید شده تهدیدهای امنیت اجتماعی است که مقام معظم رهبری نیز در سخنرانی‌های متعدد درباره آن سخن گفته و آن را نقشه دشمنان از اول انقلاب تاکنون دانسته‌اند. ایشان این‌گونه اختلاف‌ها را بر خلاف نظر اسلام و قرآن دانسته و بر علما لازم دانسته‌اند که همگان را از این نیت دشمنان مطلع کنند و از واکنش‌های سنجیده عصبی که موجب افزایش ناامنی اجتماعی می‌شود، جلوگیری نمایند.

در مقایسه یافته‌های فوق با دیدگاه‌های غربی می‌توان گفت بر خلاف نظریه‌های علمی رایج که امنیت اجتماعی را شناسایی، حفظ و ارتقای هویت و ارزش‌های بنیادین گروه‌های اجتماعی می‌دانند، مقام معظم رهبری امنیت اجتماعی را عدم احساس خوف، تهدید و ناامنی مردم در محیط کار و زندگی دانسته و مرجعان را آحاد مردم با هر گرایش و سلیقه‌ای، حاکمیت و نهادهای اجتماعی می‌دانند.

مقام معظم رهبری تولید و حفظ امنیت اجتماعی را وظیفه یک دستگاه یا سازمان نمی‌دانند، بلکه آن را برآیند فعالیت مشترک همه نظام‌های اجتماعی، سیاسی، فرهنگی و اقتصادی می‌دانند. بنابراین برای تأمین آن همه دستگاه‌ها و سازمان‌ها حتی اعضای خانواده‌ها باید دخیل باشند، احساس تکلیف کنند و نقش خود را بشناسند و به آن عمل کنند، در حالی که بر اساس نظریه‌های غربی، در درجه اول حاکمیت باید مسئول امنیت اجتماعی گروه‌ها باشد و بعد از آن خود گروه‌ها باید در حفظ هویت خود در مقابل سایر گروه‌ها تلاش کنند.

ایشان در عین حال که احترام به صاحبان مذاهب و ادیان مختلف به‌ویژه شیعه و سنی را توصیه کرده‌اند، هر کدام را به حفظ ارزش‌های دینی خود تشویق می‌نمایند و از آن‌ها می‌خواهند که با همکاری، وحدت و همزیستی مسالمت‌آمیز در کنار یکدیگر زندگی کنند و در

خصوص خیرات و نیکوکاری‌ها رقابت داشته باشند، در حالی که در نظریه‌های غربی همکاری و وحدت این گونه گروه‌ها نه تنها توصیه نمی‌شود، بلکه هر گروه باید به فکر دفاع از هویت خود در مقابل تهاجم سایر هویت‌ها باشد و هر کدام از گروه‌ها و اقلیت‌ها در فکر ادغام سایر هویت‌ها در هویت خود هستند.

در دیدگاهی کلی می‌توان گفت مفاهیم امنیت اجتماعی موجود، چندان با ایران تطبیق‌پذیر نیست و باید بازسازی و بومی‌سازی شود. بحث مورد نظر رهبر درباره امنیت اجتماعی جامع است، زیرا علاوه بر هویت، نهادها و حاکمیت را نیز مورد توجه قرار می‌دهند. می‌توان گفت هر چیزی که به صورت بالقوه و بالفعل بازیگران امنیت اجتماعی را مستعد تخریب، شکست و به نوعی تزلزل کند، تهدید امنیت اجتماعی محسوب می‌شود. ابزار و شیوه‌های تأمین امنیت اجتماعی از دیدگاه رهبری به صورت انتزاعی در سه وجه نرم، وجه نیمه‌سخت و وجه سخت قابل تقسیم است و به اعتقاد ایشان امر به معروف و نهی از منکر از پایه‌های مهم امنیت اجتماعی است.

در پایان با توجه به سخنان مقام معظم رهبری پیشنهادهایی برای افزایش امنیت اجتماعی و کاهش تهدیدهای آن با ذکر تاریخ بیان می‌شود:

حرام و خلاف شرعی دانستن اهانت به مقدسات اهل سنت (۱۳۸۸/۲/۲۲)

اطلاع‌رسانی به مردم در خصوص نیت دشمنان برای ایجاد کینه‌های مذهبی و قومی (۱۳۸۸/۳/۸)

رعایت خط قرمز عدم اهانت به مقدسات شیعه و سنی (۱۳۸۸/۲/۲۹)

عدم ایجاد بغض و کینه سنی در دل شیعه و شیعه در دل سنی (۱۳۸۸/۲/۲۲)

هوشیاری مردم برای جلوگیری از ایجاد فتنه و برادرکشی (۱۳۸۸/۳/۸)

ممانعت قدرتمندانه از قانون‌شکنی در سطح جامعه (۱۳۷۰/۱۱/۲)

برخورد با کسانی که به حیثیت دینی مردم اهانت می‌کنند (۱۳۷۰/۱۱/۲)

حفظ ارزش‌هایی که مردم به آن‌ها احتیاج دارند (۱۳۸۰/۱۲/۷)

اقتدار در مقابل کسانی که قانون و نظم و انضباط را قبول ندارند و با آن مقابله می‌کنند (۱۳۸۶/۸/۱۶)

سخنرانی‌های مقام معظم رهبری

۱۳۸۵ / ۰۱ / ۰۱، سخنان در صحن جامع رضوی.

۱۳۷۰ / ۱۱ / ۰۲، دیدار با فرماندهان و مسئولان سازمان عقیدتی، سیاسی نواحی مختلف

نیروی انتظامی در سراسر کشور.

۱۳۷۹ / ۰۵ / ۰۳، جمع مردم استان اردبیل.

۱۳۷۶ / ۰۹ / ۰۵، جمع بسیجیان به مناسبت هفته بسیج.

- ۰۶ / ۰۱ / ۱۳۷۹، اجتماع بزرگ زائران و مجاوران حضرت رضا (ع) در مشهد مقدس.
- ۰۷ / ۰۴ / ۱۳۷۹، حکم انتصاب سرتیپ محمد باقر قالیباف به فرماندهی نیروی انتظامی جمهوری اسلامی ایران.
- ۰۷ / ۰۴ / ۱۳۸۲، دیدار مسئولان، قضات و کارکنان قوه قضائیه.
- ۰۸ / ۰۳ / ۱۳۸۸، پیام برای حادثه خونین تروریستی در زاهدان.
- ۰۸ / ۰۵ / ۱۳۷۸، خطبه‌های نماز جمعه تهران به امامت مقام معظم رهبری.
- ۱۰ / ۰۶ / ۱۳۷۸، مراسم دیدار گروه کثیری از سپاهیان و بسیجیان در مشهد.
- ۱۶ / ۰۸ / ۱۳۸۶، هفدهمین دوره دانش‌آموختگی دانشجویان دانشگاه علوم انتظامی
- ۲۲ / ۰۲ / ۱۳۸۸، جمع مردم استان کردستان در میدان آزادی سنندج.
- ۲۲ / ۰۴ / ۱۳۷۸، پیام به ملت رشید ایران.
- ۲۲ / ۰۹ / ۱۳۸۸، دیدار با جمعی از طلاب و روحانیون.
- ۲۴ / ۰۲ / ۱۳۸۸، دیدار سران و معتمدان عشایر کردستان.
- ۲۵ / ۱۱ / ۱۳۷۹، دیدار اعضای شورای تأمین استان‌ها.
- ۲۹ / ۰۲ / ۱۳۸۸، دیدار مردم سقز.
- ۲۹ / ۰۴ / ۱۳۷۳، دیدار جمعی از اعضای نیروی انتظامی، کارکنان سازمان تأمین اجتماعی، سازمان بهزیستی و اساتید و دانشجویان دانشگاه‌ها.
- ۳۰ / ۰۵ / ۱۳۷۰، اجتماع بزرگ مردم خرم‌آباد.
- ۳۰ / ۴ / ۱۳۸۹، پیام رهبر معظم انقلاب به مناسبت هفتمین روز شهادت جمعی از مردم مؤمن زاهدان.
- ۵ / ۲ / ۱۳۸۹، دیدار فرماندهان ناجا.
- ۷ / ۱۲ / ۱۳۸۰، دیدار با روحانیون، مسئولان و کارکنان سازمان عقیدتی سیاسی ناجا.

منابع

- افتخاری، اصغر (۱۳۸۵)، *کالبدشکافی تهدید، تهران: مرکز مطالعات دفاعی و امنیتی دانشگاه امام حسین*.
- بوزان، باری (۱۳۷۸)، *مردم، دولت‌ها و هراس، ترجمه: ؟، تهران: پژوهشکده مطالعات راهبردی*.
- جاویدی، مجتبی (۱۳۸۹)، *امنیت اخلاقی از دیدگاه رهبری*. تهران: مرکز پژوهش‌های مجلس شورای اسلامی.
- خلیلی، رضا (۱۳۸۱)، *مهاجرت نخبگان، پدیده‌ای اجتماعی با موضوع امنیت ملی*. فصلنامه *مطالعات راهبردی*. شماره ۱۷.
- دلاور، علی (۱۳۷۶)، *مبانی نظری و علمی پژوهش در علوم انسانی و اجتماعی*. تهران: انتشارات رشد.

- رحمانی، حیدر (۱۳۹۰)، *معنای امنیت اجتماعی*. سایت جرم‌شناسان.
- ساروخانی، باقر (۱۳۸۱)، *درآمدی بر دایره‌المعارف علوم اجتماعی*. تهران: مؤسسه کیهان.
- شایگان، فریبا. (۱۳۹۱)، *امنیت اجتماعی از دیدگاه مقام معظم رهبری*. سازمان مطالعات و تحقیقات نیروی انتظامی
- عباسی، حسن. (۱۳۹۰)، *حکومت نرم و دکترین اقدام نامتعارف در جهاد نرم*. سایت مرکز بررسی‌های دکترینای امنیت بدون مرز.
- عدل، سیدمحسن (۱۳۸۶)، *نقش زنان و امنیت اجتماعی*. دانشگاه علوم انتظامی. همایش پلیس زن و امنیت عمومی.
- غرایق زندی، داود (۱۳۸۶)، *امنیت اجتماعی در پرتو شیوه‌های حل کشمکش*. فصلنامه امنیت عمومی، شماره ۲۰۱.
- تمیمی آمدی، ناصح‌الدین (۱۳۸۵)، *غررالحکم و دررالکلم*. ترجمه محمد علی انصاری. تهران: انتشارات امام عصر (عج).
- قرآن کریم.
- کلهر، سینا (۱۳۸۸)، *راهبردهای امنیت اجتماعی*. تهران: باشگاه اندیشه.
- گروسی، سعیده (۱۳۸۸)، *بررسی رابطه اعتماد اجتماعی و احساس امنیت*. تهران: مرکز تحقیقات و مطالعات صدا و سیما.
- گروه پژوهشی مطالعات امنیت اجتماعی (۱۳۸۹)، *طرح جامع مطالعات امنیت اجتماعی*. تهران: پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی.
- مارشال، کاترین و راسمن، گرچن (۱۳۷۷)، *روش تحقیق کیفی*. ترجمه: پارسائیان، علی و اعرابی، سید محمد. تهران: دفتر پژوهش‌های فرهنگی. (چاپ دوم).
- مؤذن جامی، محمد هادی (۱۳۸۲)، *اعتماد پایه امنیت*. فصلنامه دانش انتظامی، (۲)۵.
- نصیری، قدیر (۱۳۸۶)، *امنیت اجتماعی، مفاهیم، مؤلفه‌ها و نظریه‌ها*. تهران: مرکز مطالعات جامعه و امنیت.
- ویژگی‌های پلیس اسلامی از دیدگاه فرماندهی معظم کل قوا (۱۳۸۴)، *معاونت سیاسی ناجا*. هاشمیان‌فر، سیدعلی (۱۳۸۸)، *امنیت در اسلام*. تهران: دانشگاه عالی دفاع ملی.

Watson, Scott. (2005), *Societal security; Applying the concept on the process of Kurdish identity*.

پښتو ښکته ځاښه علوم انساني و مطالعات فرښکته
پرتال جامع علوم انساني